

دانشگاه شهید چمران اهواز
معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی
طرح درس ویژه درس‌های تحصیلات تکمیلی دانشگاه

نام و نام خانوادگی استاد: دکتر سید عباس رضوی	مرتبه علمی: دانشیار	آدرس ایمیل: razavi_sa@scu.ac.ir
دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی	گروه: علوم تربیتی	تعداد واحد: ۲
دوره تحصیلی: کارشناسی ارشد (برنامه ریزی درسی)	نام درس: اصول و روشهای ارزشیابی برنامه درسی	
جایگاه درس در برنامه درسی دوره:		
<p>ارزشیابی یکی از مهمترین مراحل و ارکان برنامه ریزی درسی و برنامه درسی است. دانشجویان رشته برنامه ریزی درسی باید بتوانند با مفهوم و ابعاد ارزشیابی آشنا شوند و علاوه بر شناخت اصول، مراحل اجرای برنامه درسی و شیوه های مختلف آن را نیز بدانند. این آموخته ها به آنها کمک می کند در موقعیت های عملی بتوانند پروژه های ارزشیابی برنامه درسی را به خوبی هدایت نمایند.</p>		
هدف کلی:		
<p>در این درس دانشجویان با مفهوم و ابعاد ارزشیابی برنامه درسی آشنا می شوند و ضمن یادگیری اصول اساسی در ارزشیابی، روشها و مراحل اجرای یک پروژه ارزشیابی را نیز یاد می گیرند.</p>		
اهداف یادگیری:		
<p>از دانشجویان انتظار می رود پس از گذراندن این درس بتوانند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● مفهوم ارزشیابی را با ذکر مثال توضیح دهند. ● رابطه مفهوم ارزشیابی با مفاهیم دیگری از جمله اندازه گیری، سنجش، آزمون را بیان کنند. ● الگوهای مختلف ارزشیابی (مانند سیپ) را تشریح کنند. ● مراحل انجام یک پروژه ارزشیابی را در عمل اجرا کنند. ● با توجه به عنوان پروژه ارزشیابی که انتخاب کرده اند آن را تعریف کنند. ● افراد ذی نفع و هدف از ارزشیابی را در پروژه خود شناسایی کنند. ● روش مناسب را پروژه ارزشیابی خود انتخاب کنند. ● ملاکها، نشانگرها و استانداردهای پروژه ارزشیابی خود را شناسایی کنند. ● پروژه را اجرا و عوامل موثر بر اجرای بهینه را رعایت کنند. ● داده های پروژه را تحلیل و نتایج را مشخص کنند. ● بر اساس اصول و استاندارد گزارش نویسی، گزارش پروژه ارزشیابی را تهیه کنند. 		
رفتار ورودی:		
<p>برای یادگیری بهتر این درس انتظار می رود دانشجویان پیش از شروع این درس با اصول برنامه درسی و ابعاد و ارکان آن آشنا باشند و مفاهیم مهم و اولیه تعلیم و تربیت را بشناسند. همچنین لازم است دانشجویان در خصوص تحلیل توصیفی داده ها توانایی لازم را داشته باشند.</p>		
مواد و امکانات آموزشی:		
<p>امکان ارائه مطالب در قالب پاورپوینت - کاربرگ های چاپی برای فعالیتهای کلاسی دانشجویان</p>		

روش تدریس:

برای تدریس این واحد درسی، از روش پروژه استفاده می شود. در کنار آن روشهای دیگری مانند پرسش و پاسخ، بحث و تبادل نظر، و تدریس مستقیم نیز مدنظر است.

وظایف دانشجو:

الف) دانشجویان لازم است در ابتدای ترم با کمک استاد درس یک موضوع را برای انجام پروژه ارزشیابی انتخاب کنند و تمام مراحل آن را زیر نظر استاد بگذرانند. این فعالیت، مهمترین فعالیت دانشجویان در طول ترم است که استمرار و جدیت دانشجویان بسیار مهم است.

ب) گزارش کلاسی: دانشجویان در حین پیشرفت پروژه ارزشیابی بر اساس مراحل مشخص و تعریف شده باید گزارش ارائه دهند تا درباره آنها بحث و تبادل نظر صورت گیرد.

ج) حضور به موقع: در جلساتی که در طول ترم برگزار می شود لازم است دانشجویان به موقع در کلاس حاضر شوند. بدیهی است هر گونه تاخیر یا غیبت موجب می شود که برنامه ریزی این درس با مشکل مواجه شود.

د) ارائه گزارش کتبی پایانی: بر اساس فرمتی که به دانشجویان ارائه می شود آنان باید گزارش نهایی خود را به صورت مکتوب و در موعد مقرر ارائه دهند.

شیوه آزمون و ارزیابی:

الف) فعالیت های دانشجویان در طول ترم در خصوص پروژه ارزشیابی و ارائه گزارش کلاسی: این فعالیت ۸ نمره خواهد داشت که در آن هم ارائه گزارش به موقع، هم انجام فعالیت به هنگام و هم کیفیت کار مدنظر خواهد بود.

ب) حضور به موقع و مشارکت فعال در مباحث: به این بخش حدود ۲ نمره اختصاص خواهد یافت. اظهار نظر در خصوص فعالیتهای دیگران و ارزشیابی فعالیتهای مستمر دانشجویان هم کلاسی بر اساس آموزشهای ارائه شده مطلوب است.

ج) گزارش کتبی پایانی: این گزارش حدود ۱۰ نمره خواهد داشت. جامع بودن، کامل بودن، صحت و دقت در تنظیم گزارش مورد توجه است.

منابع درس:

منابع اصلی:

- ارزشیابی آموزشی، تالیف عباس بازرگان، انتشارات سمت
- اندازه گیری، سنجش، و ارزشیابی آموزشی، ویراست هفتم، تالیف علی اکبر سیف، انتشارات دوران

منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر:

- راهنمای عملی ارزشیابی برنامه درسی، لری کنیکی، ترجمه محرم آقازاده و علی اکبر خسروی، نشر آبیژ

زمان بندی تشکیل جلسات درسی و فعالیتهای یادگیری

نحوه ارائه	موضوع جلسه	جلسه
گفتگو و ارائه	معرفی درس / مباحث مقدماتی	۱
گفتگو، پرسش پاسخ	شرح کار و نحوه انجام پروژه ارزشیابی در ترم و تعیین موضوع	۲
تدریس، پرسش و پاسخ	مروری بر مفاهیم اولیه ارزشیابی	۳
بحث و تبادل نظر، گزارش شفاهی و کتبی دانشجویان	نهایی کردن موضوع و بررسی مشخصات کلی آن	۴
بحث و تبادل نظر، گزارش شفاهی و کتبی دانشجویان	تعریف پروژه	۵
تدریس، پرسش و پاسخ	روش شناسی پروژه	۶
گزارش شفاهی و کتبی دانشجویان	گزارش روش شناسی پروژه توسط دانشجویان	۷
تدریس، پرسش پاسخ	تشریح ملاکها، نشانگرها و استانداردهای ارزشیابی	۸
گزارش شفاهی و کتبی دانشجویان	گزارش دانشجویان	۹
تدریس، پرسش پاسخ	اصول ساخت ابزارهای جمع آوری داده ها	۱۰
ارائه دانشجویان	گزارش دانشجویان در خصوص ابزار پروژه	۱۱
تدریس مستقیم	روشهای تحلیل داده های ارزشیابی	۱۲
گزارش شفاهی و کتبی دانشجویان	گزارش دانشجویان در خصوص تحلیل داده ها	۱۳
تدریس مستقیم	مروری بر الگوهای ارزشیابی	۱۴
تدریس، کارگاهی	فعالیت عملی در خصوص یکی از الگوهای ارزشیابی	۱۵
پرسش و پاسخ	جمع بندی و مرور درس	۱۶

برخی قوانین و اصول:

- ✓ دانشجویان عزیز لطفا راس ساعت مقرر در کلاس حضور داشته باشید تا جلسات به صورت منظم برگزار شود .
- ✓ گزارش فعالیت های خواسته شده را در زمان مقرر ارائه دهید. ارائه پس از زمان مقرر پذیرفته نمی شود .
- ✓ با توجه به این که برخی از فعالیتهای یادگیری در کلاس درس گروهی صورت می گیرد، بنابراین لازم است همه دانشجویان حضور داشته باشند تا اختلالی در فعالیت های آموزشی ایجاد نشود.

جلسه اول

معرفی درس و ارائه مباحث مقدماتی برای آشنایی بیشتر دانشجویان با ارتباط درس با رشته

جلسه دوم

موضوع جلسه: شرح کار و نحوه انجام پروژه ارزشیابی در ترم و تعیین موضوع
شرح فعالیتها:

از آنجا که روش اصلی این درس «پروژه» است و یادگیری مبتنی بر پروژه اساس کار است، بنابراین دانشجویان در خصوص نحوه کار و چگونگی انجام پروژه ارزشیابی در طول ترم اطلاعات لازم را دریافت می کنند. مباحث مقدماتی در خصوص موضوعاتی که دانشجویان می توانند روی آنها کار کنند به آنها ارائه می شود. نمونه موضوعات مطرح و مورد بحث قرار می گیرد. موضوعاتی از قبیل:

- پروژه ارزشیابی میزان تحقق هدفهای آموزشی دروس خاص
- پروژه ارزشیابی عملکرد معلمان در زمینه خاص
- پروژه ارزشیابی از فضا و تجهیزات و امکانات آموزشی
- پروژه ارزشیابی از طرح ها و برنامه های ویژه مدارس
- پروژه ارزشیابی از ارزشیابی توصیفی یا دیگر ابعاد ارزشیابی و سنجش تحصیلی
- پروژه ارزشیابی اثربخشی دوره های آموزشی خاص
- و ...

جلسه سوم

موضوع جلسه: مروری بر مفاهیم اولیه ارزشیابی
شرح فعالیتها:

تفاوت و ارتباط بین مفاهیم اصلی در مبحث ارزشیابی بسیار مهم است و باعث می شود دانشجویان فهم و درک درستی از ارزشیابی داشته باشند. در این جلسه این مفاهیم شرح داده می شود و از طریق پرسش و پاسخ ظرائف مربوطه روشن می شود:

- اندازه گیری
- سنجش
- آزمون
- آزمون
- پرسشنامه
- ارزشیابی
- پژوهش و تفاوت آن با ارزشیابی

جلسه چهارم

موضوع جلسه: نهایی کردن موضوع و بررسی مشخصات کلی آن
شرح فعالیتها:

بر اساس توضیحاتی که در جلسات قبل ارائه شده است دانشجویان موضوعات خود را مطرح و سپس درباره آن توضیح می دهند. لازم است دانشجویان به پرسشهای چالش برانگیزی که از سوی استاد درس مطرح می شود پاسخ دهند تا موضوع چکش کاری شود و برای انجام یک پروژه ارزشیابی مناسب باشد. سایر دانشجویان نیز در این خصوص مورد سوال واقع می شوند و فضای بحث و تبادل نظر برقرار می شود. در انتهای جلسه دانشجویان موضوعات خود را نهایی می کنند و برای مراحل بعدی کار آماده می شوند. فرم شماره دو در اختیار دانشجویان قرار می گیرد و از آنها خواسته می شود برای جلسه بعد آن را تکمیل کنند.

جلسه پنجم

موضوع جلسه: تعریف پروژه

شرح فعالیتها:

توصیف پروژه فعالیتی است که در آن دانشجویان تلاش می کنند توضیحی کلی درباره پروژه خود ارائه دهند. این توصیف کلی شامل توضیحاتی درباره شیوه و مراحل و هدف و نحوه انجام کار است. ممکن است در این مرحله دانشجویان بخش ها و مراحل مختلف پروژه را به دقت و با جزئیات توصیف نکنند اما یک توصیف کلی به آنها این امکان را می دهد تا یک دید کلی نسبت به موضوع داشته باشند. از فرم شماره ۲ که قبلا به دانشجویان داده شده است بدین منظور استفاده می شود. اطلاعات این فرم بعدها در گزارش نهایی نیز مورد استفاده قرار می گیرد. اطلاعات مورد بررسی در این جلسه عبارتند از:

- آنچه باید ارزشیابی شود
- متقاضیان ارزشیابی و انتظار آنها از ارزشیابی
- هدف از ارزشیابی
- افراد ذی نفع و فواید برای هر کدام
- زمان بندی کلی پروژه

جلسه ششم

موضوع جلسه: روش شناسی پروژه

شرح فعالیتها:

نظر به اهمیت روش شناسی پروژه های ارزشیابی، در خصوص نحوه انجام پروژه و مراحل آن که باید طی شود تا داده های مورد نیاز جمع آوری و تحلیل شود برای دانشجویان توضیح داده می شود. موارد مهم از این قبیل است:

- رویکردهای مختلف کمی و کیفی در ارزشیابی
 - فنون و ابزارهای جمع آوری داده های ارزشیابی
 - ارتباط بین رویکرد و ابزارهای ارزشیابی
 - روشها و فنون تحلیل داده های ارزشیابی
 - اصول انتخاب بهترین روش، ابزار و فنون ارزشیابی
- در پایان فرم شماره ۳ (روش شناسی) در اختیار دانشجویان قرار می گیرد و از آنها خواسته می شود برای جلسه بعد فرم را تکمیل کنند.

جلسه هفتم

موضوع جلسه: گزارش روش شناسی پروژه توسط دانشجویان
شرح فعالیتها:

در ابتدای این جلسه دانشجویان فرم شماره ۳ که همان روش شناسی پروژه است را ارائه می کنند. در خصوص آنچه دانشجویان در فرم خود مرقوم کرده اند بحث و تبادل نظر صورت می گیرد. هدف آن است که بهترین روشها و ابزارها برای جمع آوری داده ها مورد استفاده قرار گیرد. این بخش شامل تصمیم گیری در خصوص موارد زیر خواهد بود:

- رویکرد مورد نظر برای ارزشیابی (کمی یا کیفی یا آمیخته)
- دلیل انتخاب رویکرد و ضرورت آن
- توضیح مراحل کلی اجرای ارزشیابی
- ابزارها و فنون جمع آوری داده ها
- جامعه و نمونه مورد مطالعه
- روشهای تحلیل داده ها

جلسه هشتم

موضوع جلسه: تشریح ملاکها، نشانگرها و استانداردهای ارزشیابی
شرح فعالیتها:

در این جلسه مفاهیم مهمی که زیربنای شناسایی عوامل مورد ارزشیابی و تعیین معیارهای لازم برای قضاوت درباره یافته هاست تدریس می شود. سعی می شود با مثال ها و نمونه های متعدد این موضوعات برای دانشجویان تشریح شود:

- مفهوم ملاک و عامل
 - مفهوم نشانگر
 - مفهوم استاندارد و معیار
 - رابطه بین ملاک و نشانگر و معیار
 - اشاره ای به کاربرد مفاهیم فوق در ارزشیابی برنامه درسی
- فرم شماره ۴ در اختیار دانشجویان قرار می گیرد تا برای جلسه بعد آن را تکمیل کنند و به کلاس ارائه دهند.

جلسه نهم

موضوع جلسه: گزارش دانشجویان
شرح فعالیتها:

دانشجویان بر اساس توضیحاتی که جلسه قبل در خصوص ملاک، نشانگر و استاندارد دریافت کرده اند برای پروژه خود آن را شناسایی می کنند و به صورت کمی ارائه می دهند. همچنین هر یک از دانشجویان به نوبت گزارش خود را ارائه می دهند و در این خصوص بحث و تبادل نظر صورت می گیرد.

جلسه دهم

موضوع جلسه: اصول ساخت ابزارهای جمع آوری داده ها

شرح فعالیتها:

ابزار جمع آوری داده ها برای هر پروژه بسیار مهم است و ضامن کیفیت آن است. برای دانشجویان توضیح داده می شود که بر اساس آنچه تا کنون آموخته اند چگونه ابزارهای مناسب برای جمع آوری داده های مورد نیاز پروژه خود را تهیه کنند. یکی از مهمترین مباحث در این خصوص مقیاس های مختلف اندازه گیری است شامل:

- مقیاس اسمی
- مقیاس ترتیبی
- مقیاس فاصله ای
- مقیاس نسبی

همچنین نحوه تنظیم ابزار پژوهش و استفاده از عوامل، ملاکها، نشانگرها برای ساخت ابزار توضیح داده می شود. لازم است دانشجویان برای جلسه بعد ابزار خود را تهیه کنند.

جلسه یازدهم

موضوع جلسه: گزارش دانشجویان در خصوص ابزار پروژه

شرح فعالیتها:

در این جلسه دانشجویان ابزارهای خود را ارائه می کنند. در خصوص ویژگی های لازم برای ابزار و همچنین تناسب آن با پروژه ای که دارند بحث و تبادل نظر صورت می گیرد.

در انتها دانشجویان برای اجرای میدانی پروژه و جمع آوری داده ها آماده می شوند.

توضیحات لازم و نکات مهمی که دانشجویان باید در حین اجرای پروژه و جمع آوری داده ها مدنظر داشته باشند به آنها گوشزد می شود. لازم است دانشجویان داده های خود را برای یک یا دو جلسه بعد گردآوری کرده باشند.

جلسه دوازدهم

موضوع جلسه: روشهای تحلیل داده های ارزشیابی

شرح فعالیتها:

هر چند دانشجویان دروس مختلفی در زمینه آمار و روش تحقیق گذرانده اند با این حال برای تحلیل داده های جمع آوری شده در فرایند ارزشیابی برای دانشجویان توضیح لازم ارائه می شود.

برخی از مهمترین مباحث عبارتند از:

- پایش و سرند کردن داده ها و بررسی اولیه داده ها
- استفاده از شاخص های توصیفی نظیر میانگین و فراوانی برای توصیف داده ها
- استفاده از نمودارهای مختلف برای توصیف داده ها
- شیوه های مقایسه داده ها
- تناسب مقیاس مورد استفاده با روشهای تحلیل داده ها

لازم است دانشجویان داده های خود را برای جلسه بعد تحلیل کنند و گزارش آن را در کلاس ارائه نمایند.

جلسه سیزدهم

موضوع جلسه: گزارش دانشجویان در خصوص تحلیل داده ها

شرح فعالیتها:

هر یک از دانشجویان به نوبت گزارشی از تحلیل داده های خود را ارائه خواهد کرد. مدیریت این جلسه به عهده یکی از دانشجویان است و سعی می شود از دانش و اطلاعات خود دانشجویان بیشتر استفاده شود. استاد درس در صورت لزوم مباحث تکمیلی را ارائه خواهد کرد.

در صورت نیاز نکات مهم جهت اصلاح تحلیل های انجام شده ارائه خواهد شد.

جلسه چهاردهم

موضوع جلسه: مروری بر الگوهای ارزشیابی

شرح فعالیتها:

اکنون که دانشجویان یک پروژه ارزشیابی ژنریک (عام) را انجام داده اند این آمادگی را دارند که مراحل و ابعاد یک پروژه ارزشیابی بر اساس الگوی مشخص را بهتر درک کنند.

در این جلسه تعدادی از الگوهای ارزشیابی نظیر الگوی سیپ و الگوی کرک پاتریک مرور می شود و دانشجویان ضمن آشنایی با این الگوها درمی یابند که چگونه می توان فعالیت های ارزشیابی را بر اساس الگوهای مناسب سازماندهی کرد.

جلسه پانزدهم

موضوع جلسه: فعالیت عملی در خصوص یکی از الگوهای ارزشیابی

شرح فعالیتها:

به منظور تعمیق و تثبیت آموخته ها، یک فعالیت عملی انجام می شود که بر اساس آن دانشجویان بتوانند بهتر با الگوهای ارزشیابی برنامه درسی آشنا شوند.

کاربرگی که تهیه شده است در اختیار دانشجویان قرار می گیرد.

از دانشجویان خواسته می شود در قالب گروه های کوچک کاربرگ را تکمیل کنند. تبادل نظر اعضای گروه مطلوب است. پس از اتمام فعالیت، هر یک از گروه ها نتایج خود را قرائت می کنند و درباره آنها بحث و تبادل نظر صورت می گیرد. در انتها دانشجویان در خصوص نقاط قوت و ضعف کار خود، ارزشیابی می کنند.

جلسه شانزدهم

درس جمع بندی و مرور می شود. اشکالات دانشجویان و سوالات آنها پاسخ داده می شود.